EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 20.2.2025.
COM(2025) 54 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU I EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI

o evaluaciji Programa razmjene, pomoći i osposobljavanja za zaštitu eura od krivotvorenja (programa „Periklo IV”) na sredini programskog razdoblja

{SWD(2025) 44 final}

1. Uvod

Program „Periklo IV”, uspostavljen Uredbom (EU) 2021/840 Europskog parlamenta i Vijeća, četvrto je izdanje programa Periklo. Njegova je pravna osnova članak 133. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Opći su mu ciljevi sprečavanje i borba protiv krivotvorenja i s njim povezanih prijevara te čuvanje integriteta euronovčanica i eurokovanica. On stoga jača povjerenje građana i poduzeća u autentičnost tih novčanica i kovanica i povjerenje u gospodarstvo EU-a, štiteći pritom održivost javnih financija. Specifični je cilj programa zaštita euronovčanica i eurokovanica od krivotvorenja i s njime povezanih prijevara, a taj se cilj nastoji postići na dva glavna načina. Prvo, podržavanjem i nadopunjavanjem mjera koje poduzimaju države članice. Drugo, pružanjem pomoći nadležnim nacionalnim tijelima u razvoju bliske i redovite suradnje i razmjene najbolje prakse među njima, s Komisijom i, prema potrebi, s trećim zemljama i međunarodnim organizacijama.

Program se stoga okvirno može okarakterizirati kao inicijativa za izgradnju kapaciteta, informiranje i umrežavanje. Aktivnosti u okviru programa imaju sljedeće svrhe: i. razmjena i širenje informacija; ii. pružanje tehničke, znanstvene i operativne pomoći; i iii. kupnja opreme koju će upotrebljavati tijela trećih zemalja specijalizirana za borbu protiv krivotvorenja radi zaštite eura od krivotvorenja.

Program je nadahnut trima ključnim načelima: i. transnacionalnost, što znači da u svim programskim aktivnostima trebaju sudjelovati najmanje dvije zemlje; ii. multidisciplinarnost, čija je svrha olakšati ciljanim skupinama navedenima u nastavku usvajanje zajedničkog pristupa zaštiti eura; i iii. komplementarnost s programskim aktivnostima kojima se dopunjuju, a ne zamjenjuju druge inicijative za zaštitu eura koje provode države članice ili institucije EU-a / međunarodne institucije.

Evaluacija programa „Periklo IV” na sredini programskog razdoblja provedena je u skladu s člankom 13. Uredbe (EU) 2021/840. Temeljila se na kriterijima relevantnosti, djelotvornosti, učinkovitosti, usklađenosti i dodane vrijednosti EU-a, kako je propisano Smjernicama za bolju regulativu. Razmotrena je i održivost djelovanja u okviru programa u zaštiti eura od krivotvorenja. Evaluirana je provedba programa od siječnja 2021. do ožujka 2024. u državama članicama Europske unije (uključujući zemlje u i izvan europodručja) i trećim zemljama. U evaluaciju su bili uključeni razni dionici, uključujući nacionalna nadležna tijela iz država članica EU-a, korisnike programa i one koji su se prijavili za sudjelovanje, sudionike u djelovanjima financiranima u okviru programa, institucije EU-a, kao što su Europska komisija i Europska središnja banka (ESB), agencije, kao što su Europol i Eurojust, te međunarodne partnere, kao što su nadležna tijela trećih zemalja i INTERPOL. Evaluirane su sve vrste djelovanja u okviru programa „Periklo IV”, uključujući konferencije i velika događanja za širenje informacija, sastanke, seminare, radionice, aktivnosti osposobljavanja, studije i kupnju opreme.

U radnom dokumentu službi priloženom ovoj Komunikaciji navode se dodatne pojedinosti o evaluaciji Komisije na sredini programskog razdoblja. Evaluacija se temelji na raznim izvorima, uključujući usporedno objavljenu neovisnu studiju koju je proveo vanjski izvođač. U radnom dokumentu službi iznose se glavne spoznaje iz evaluacije na sredini programskog razdoblja i analizira provedba programa „Periklo IV”.

2. Opći zaključak evaluacije

U evaluaciji je zaključeno da program „Periklo IV" postiže svoj cilj, odnosno doprinosi sprečavanju i borbi protiv krivotvorenja eura, čime se čuva integritet euronovčanica i eurokovanica.

Program je općenito **djelotvoran** u poboljšanju razmjene informacija, tehničkih vještina, institucionalnih okvira i operativnih kapaciteta za borbu protiv krivotvorenja eura, kako u državama članicama EU-a tako i u trećim zemljama. Olakšao je umrežavanje i suradnju u istragama, što je dovelo do znatnih postignuća, kao što su istrage koje su rezultirale zapljenom krivotvorenih eura i razbijanjem zločinačkih organizacija.

Tehničko osposobljavanje, seminari, razmjene osoblja i studije provedeni u okviru programa doprinijeli su mjerama koje su poduzele države članice, posebno u slučajevima ograničenih nacionalnih sredstava. Stoga je program „Periklo IV" dosad **učinkovito** koristio resurse za postizanje svojih rezultata i učinaka. Iako su u usporedbi sa sličnim programima troškovi upravljanja relativno visoki, to je uglavnom posljedica ograničenog ukupnog proračuna programa. Osim toga, ukupni udio tih troškova smanjuje se zahvaljujući digitalizaciji, što upućuje na povećanje cjelokupne učinkovitosti. Glavna uprava ECFIN aktivno sudjeluje u koordinaciji i provedbi djelovanja, primjerice tako što predsjeda sastancima Stručne skupine u području krivotvorenja eura (ECEG), čime se osigurava prihvaćenost i djelotvorno praćenje programa u državama članicama. Program se evaluira na sredini programskog razdoblja i u okviru *ex post* evaluacija. No s obzirom da je riječ o malom programu s visokim stupnjem kontinuiteta tijekom više programskih razdoblja, možda bi trebalo razmotriti koliko su ta dva zahtjeva za evaluaciju po ciklusu financiranja proporcionalna ukupnom proračunu.

Osim toga, utvrđeno je da je program **komplementaran i usklađen** s inicijativama drugih institucija EU-a, kao što je ESB, i agencija, kao što je Europol. Inicijative država članica ograničenog su opsega, a program ih nadopunjuje jer omogućuje multinacionalna i multidisciplinarna djelovanja kojima se pruža stručno znanje i grade odnosi među državama članicama i s trećim zemljama. On nadalje pruža znatnu **dodanu vrijednost EU-a** uspostavom i poboljšanjem odnosa i suradnje među državama članicama, s trećim zemljama, institucijama EU-a i međunarodnim organizacijama, koji nadilaze mogućnosti pojedinačnih nacionalnih tijela.

Program je i dalje vrlo **relevantan** i prilagodio se novim prijetnjama. Treba stalno biti na oprezu kako bi se suzbile nove prijetnje krivotvorenja i osiguralo da broj otkrivenih krivotvorenih eura ostane pod kontrolom i na niskim razinama: rizik koji predstavlja krivotvoreni novac postojat će sve dok se koristi gotovina. Na kraju, dugoročna **održivost** rezultata i budući napredak u ostvarivanju ciljeva programa nastoje se postići prijenosom znanja u okviru daljnjih mjera i kontinuiranom potporom. Dionici ističu razvoj prijetnji i određeni stupanj fluktuacije osoblja u nadležnim nacionalnim tijelima te naglašavaju da bi osposobljavanje trebalo ponavljati svake dvije do tri godine.

3. Glavne pouke

Evaluacija općenito potvrđuje da su djelovanja u okviru programa Periklo i dalje potrebna i da će se ta potreba vjerojatno povećati. U njoj su iznesene neke od glavnih pouka, koje su korisne za nastavak provedbe programa.

Kad je riječ o djelotvornosti programa, u evaluaciji se ističe da bi program i dalje trebao biti usmjeren na povezivanje onih država članica i trećih zemalja koje imaju izravan interes ili stručno znanje u određenom području kako bi djelovanja u okviru programa bila smislena i produktivna. U evaluaciji se ističe i potreba za održavanjem ravnoteže u ostatku programskog razdoblja među različitim vrstama djelovanja prihvatljivih za financiranje, kao što su studije i kupnja opreme za treće zemlje.

Navodi se da se relevantnost programa „Periklo IV" može dodatno povećati zadržavanjem fokusa na trenutačnim i budućim prijetnjama, uključujući novčanice s izmijenjenim dizajnom i distribuciju krivotvorina putem interneta. Međutim, evaluacija također upućuje na to da bi se program trebao usmjeriti na potencijalne prijetnje budućem digitalnom euru i učinak umjetne inteligencije na izradu i identifikaciju krivotvorenih valuta. Za otpornost programa na buduće promjene možda će trebati specifično stručno znanje, koje bi se primjerice moglo osigurati širenjem područja sudjelovanja stručnjaka u pronalaženju rješenja za taj razvoj događaja i potencijalne nove prijetnje. U tom bi smislu bilo korisno primijeniti pristup u kojem se dovoljna i jednaka pažnja posvećuje dvama aspektima: i. potrebi za razvojem osnovnih tehničkih vještina i vještina za borbu protiv krivotvorenja i ii. novim prijetnjama i tijelima s kapacitetima za uklanjanje tih prijetnji. Program bi se mogao ojačati i na druge načine, na primjer poticanjem pravosudnih i carinskih tijela te pružatelja usluga dostave paketa da više sudjeluju u djelovanjima u okviru programa, najave svoje planove i teme tih djelovanja i njihov sadržaj prilagode očekivanoj publici. Sastanci ECEG-a i strategije programa Periklo, koje se ažuriraju svake godine, idealni su forumi za provođenje stečenih iskustava u praksi.

Kad je riječ o održivoj učinkovitosti programa, pokazalo se da je važno poduzeti dovoljne daljnje mjere i pružati redovite tečajeve osposobljavanja. To može doprinijeti ispravnoj primjeni i jačanju ishoda učenja te osigurati široku razmjenu najnovijih informacija o aktualnim trendovima i događajima, pri čemu bi trebalo naglašavati da se prijetnje uzrokovane krivotvorenjem eura stalno mijenjaju i razvijaju. Redovitim sudjelovanjem u djelovanjima koja se financiraju u okviru programa glavna uprava Komisije koja provodi program omogućuje kontinuiranu ocjenu njihove kvalitete i održivosti. Mnoga djelovanja Komisije i država članica snažno su usmjerena na osposobljavanje instruktora i periodično se ponavljaju, čime se osigurava aktualnost znanja unatoč promjenama u osoblju nadležnog tijela. Na kraju, potencijalne jezične prepreke, među ostalim između implementatora i drugih sudionika u djelovanjima u okviru programa, trebalo bi svesti na najmanju moguću mjeru, primjerice poticanjem implementatora da osiguraju usmeno prevođenje kad je to primjereno.

4. Nastavak programa „Periklo IV" i daljnji koraci

U evaluaciji je zaključeno da je postojeća struktura provedbe programa „Periklo IV" uglavnom djelotvorna, učinkovita i održiva te da se i dalje može prilagoditi novim prijetnjama. Program „Periklo IV" rješava pitanje nedostatka resursa u mnogim državama članicama za organiziranje međunarodnog i multidisciplinarnog osposobljavanja o krivotvorenju eura. Ciljanom potporom koja se pruža u okviru programa jača se kapacitet EU-

a za borbu protiv krivotvorenja eura i podupire razvoj novih odnosa, mreža te transnacionalna suradnja.

Komisija namjerava nastaviti međusobno povezivati relevantne zemlje, ali i održavati ravnotežu te poticati određene vrste djelovanja. To se može postići godišnjim strategijama za Periklo i sastancima Stručne skupine u području krivotvorenja eura (ECEG). Komisija će razmotriti može li se trajanje tih sastanaka produljiti na dva dana. Smatra da vrijedi povećati uključenost predstavnika pravosudnih tijela u sastanke ECEG-a i djelovanja u okviru programa „Periklo IV", osobito s obzirom na akutne prijetnje kao što su novčanice s izmijenjenim dizajnom. U tom je smislu važan korak bio poziv Eurojustu da redovito sudjeluje na sastancima ECEG-a.

Iako je proračun programa općenito primjeren za održavanje visoke razine djelotvornosti, zbog smanjenja sredstava provedeno je manje aktivnosti i manje je sudionika osposobljeno nego u prethodnim generacijama programa. Štoviše, povratne informacije dionika upućuju na to da je smanjeni proračun programa „Periklo IV" u usporedbi s prethodnim generacijama programa negativno utjecao na njihovo donošenje odluka i sposobnost organiziranja djelovanja u okviru programa Periklo.

Program je uspješan najviše zbog svoje strukture, koja odražava njegovu jedinstvenu pravnu osnovu[1] i fokus koji omogućuje blisku suradnju između država članica i Europske komisije preko GU-a ECFIN. Budući da je „Periklo IV" samostalan program, glavna uprava Komisije koja njime upravlja djeluje kao operativna poslovna jedinica s bitnom ulogom u razvoju strategije, planiranju i provedbi mjera. Time se osigurava usklađenost programa s potrebama država članica i sudionika u djelovanjima te postiže dodana vrijednost i djelotvornost.

[1] Program Periklo za države članice europodručja temelji se na članku 133. UFEU-a (redovni zakonodavni postupak), a program Periklo za treće zemlje na članku 352. UFEU-a (posebni zakonodavni postupak).